

նուաճ իրերը թանկարանին: Լաւ է, որ հնութիւն ունեցողը գիտէ նրա գինը և պահպանում է, բայց ժամանակի ընթացքում հնութիւնը կարող է ընկնել տգէտ անձերի ձեռք, որոնք անխնայ կը վնասեն իրեր անպէտք իր: Մենք ինքներս գիտենք մի այդպիսի օրինակ: Մէկի մօտ գտնուում էր չորս հատ հին դրամ և նա, չիմանալով ինչ անել այդ դրամները, վճար էր ծախել: Լսելով այդ, ցանկացանք գնել, սակայն նա յայտնեց, որ այդ դրամները վաճառուած են մի ոսկերիչի: Իմանալով ոսկերիչի հասցեն, գնացինք նրա մօտ, որպէս զի մի քան աւել տալով՝ յետ գնենք, բայց ըստից երևաց, որ նա արդէն հալել էր: Մեզ այդ դրամները նրանով էին հետաքրքրում, որ, ինչպէս հաւատացնում էին տեսնողները, վրան հայերէնի նմանութիւն ունեցող նշանադրեր կային զորոքուած:

Այդպիսի օրինակներ շատ են եղել: Այժմ ժամանակ է, որ այդպիսի թանկագին հնութիւններ ոչ թէ բարարարութաբար ոչնչացնուին, այլ խնամքով պահպանուին: Այժմ ամեն մի կուլտուրական ազգ ունի բազմաթիւ թանկարաններ, որոնք մեծ նշանակութիւն ունեն: Ամեն մի անհատ կարող է և պարտաւոր է բարոյապէս, միջոց եղած ժամանակը, նպատակ այդպիսի թանկարանների ծննդանկարելու:

Անհատների մօտ եղած հնութիւններից ոչ ոք չի օգտուում և ժամանակով, անհետանալով վառագին են նեթաբերում այդ հնութիւնները, այն ինչ, եթէ այդ հնութիւնները պահպանուին թանկարաններում, նրանք ընդ միշտ ապահով կը մնան և միջոց կը տան մասնագէտներին նրանց ուսումնասիրելու և հին անցած, գնացած դարերի վրայ լոյս սփռելու:

Օտար ազգերի մէջ կան մի շարք օգտուէտ հաստատութիւններ, որոնցից ամեն մէկը մի մարդու աշխատանքի արդիւնք է: Մենք գեւ չենք հասել այն աստիճանին, որ արտադրելու արդիւնքի հերոսներ, որոնք իրենց բոլոր կարողութիւնն ու եռանդը գործ են դնում մի օգտաւէտ հիմնարկութեան վրայ: Բայց կարող ենք յուսար, որ հաւաքական ոյժերով մենք կարող ենք այդպիսի մի գործ կատարել:

Ի. Մ. Ա.

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Թէ որքան հարուստ է Կովկասը հանքերով, այդ ցոյց են տալիս դանազան տեղերում հետազոտել յայտնուող հանքերը: Թիֆլիսի, Քութայի, Գանձակի, Բագուի նահանգներ մասամբ յայտնի են իրենց բնական հարստութիւններով: մէկը քարածուխով, միւրը մարգարիտով, երրորդը պղնձահանքով, չորրորդը նախով և այլն: Երևանի նահանգը մինչև այժմ յայտնի է միայն իւր աղահանքերովը, Կողբի նշանաւոր և Նախիջևանի հանքերովը, որոնց աղը արտահանուում է Կովկասի շատ քաղաքներ ու գիւղեր և շատ քիչ՝ Կովկասից դուրս, չնորհիւ ճանապարհների վրայ հաղորդակցութեան և ճանապարհածախի թանկութեան: Բայց երևանի նահանգը իւր կրքով ունի շատ բնական հարստութիւններ, որոնք սպասում են երկաթուղու գալուտանք, որն իւր հետ անուշտ պիտի բերէ հանքային հարստութեան արժէքն իմացող եւրոպացուն: Երևանի նահանգը բացի աղից, տակաւին ուրիշ ոչ մի հանքով յայտնի չէ: Այժմանը պարզուրէ մօտ գտնուած քարածուխի շերտերը գեղեւ անմշակ դրութեան մէջ են. այսօր-վաղը երկաթուղին մուտ կը գործի այդ քաղաքը, որի հետ միաժամանակ կը գայ եւրոպացին, որը ձեռք կը բերի այդ հանքերը և հաղարհներ կը վաճառուի, ցոյց տալով Այժմանը գրաւորի պահանջներ, որ անշուրջ են և չգիտեն օգտուիլ երկրի բերքից:

Երկրայում Երևանից 10 վերստ հեռու Ջրվէզ գիւղի վարեպետներում գտնուում են մեծ քանակութեամբ մոմէնայ և յիւրա հողաներկերը, կարմիր և գեղին գոյնի, որոնք այնքան ընտիր տեսակներէն են, որ բնական, չգտած մոմէնայ խառնելով ձէթի հետ՝ ստացուում է հիանալի կարմիր ներկ: Սակայն այդ ներկերը մնում են հողի տակ և կը մնան առանց մշակուելու մինչև երկաթուղու գալը, որը կը դիւրացնէ այդ հանքերի մշակման գործը և ձեռնուող գնով կարելի կը լինի արտահանել Կովկասի և Ռուսիայի դանազան քաղաքներ: Այդ հողաներկերի հանքերով հարուստ են Գարա-լագեաղի լեռներն ու ձորերը՝ Զարաթաղի չընկանկարում, Ագրեղայի և Արփի գիւղի մօտ:

Ջրվէզի հանքում կան նաև չափաւէտ քարեր, որոնց շարքերով, երբեմն միջից ստացուում են մանր ալմազանման քարեր և որոնց խուկ ալմազ են անուանում, այսինքն մի այլման, որ կարծես է հետաքրքրութեամբ: Նշանաւոր են Երևանի քարահանքերը սև և կարմիր գոյնի քարերով: Գտնուած է Լան գիւղի քարի հանքը իւր սև և կարմիրաւոյն, քարերով, որոնք բացառապէս գերեզմանաքարեր և սաղաթաթի քարեր են տալիս: Ամենագումարով է նորակաւթի հանքը, որի կարմիր քարը ճառագայում է գեղեցիկ շինութիւնների համար:

Մարմարի հանք կայ Գարաշէրապի գաւառում՝ Մոխրանի պղնձահանքի մօտ և Երևանի մօտիկ Արամաղայու գիւղին կից: այդ հանքը դարձեալ անմշակ է գործարկում: օգտուում են միայն Երևանի լիմոնալի գործարանատէրերը, այդ մարմարից ստանալով մարուր գաղ:

Իւլա գիւղը, յայտնի է իւր կաւահողով, որից ամեն տուն նահապետական ձևով օգտաբարտուում է մեծ կարաններ՝ գինի պահելու համար և դանազան մանր-մուր կտեր, փարէր և այլն:

Կաւիճ, ընտիր և լաւ տեսակ, նոր է գտնուած Երևանի մօտ, բայց ինձ ասողը տեղը չյայտնեց, այդ կաւիճը կարող է մրցել ուսական կաւի հետ:

Երևանի նահանգի համար նշանաւոր է Երնձի քարի հանքը, որ 40—50 վերստ հեռու է գտնուում, Գարալագեաղի սահմաններին մօտ, դա փափուկ, շատ սպիտակ մարմարանման մի քար է, որը ասորում են և խառնում բրնձի մէջ, որի գոյնն սպիտակացնում է (կարող է պուղ-բի տեղ ևս ծառայել):

Գարալագեաղի հանք է գտնուած Գարալագեաղի լեռներում, Քեշիշեանի գիւղի մօտ: Առ այժմ մենք տեղեկութիւններ ունինք այս հանքերի մասին, բայց ոչ գիտէ, ուրիշ ինչ բնական հարստութիւններ կան մեր հողերում, որոնք կարծես են հետաքրքրման: Բոլոր հանքային հարստութիւնները կը մնան հողի տակ և անմշակ գործի են մէջ, մինչև որ երկաթուղին մուտ կը գործի Երևանի նահանգը, բերելով իւր հետ քիմիկաներ, կապիտալիստ՝ կը թուած եւրոպացիներ, որոնք կը հետազոտեն, կը քննեն մեր երկրի հարստութիւնները, ձեռք կը բերեն նշանաւոր օգտաւէտ հանքերը և կը տարապետեն մեր երկրի տարիւնաբերութեանը, իսկ մեր հարստաները տակաւին ծալապատիկ նստած կը լինին Բագալիստում փթած չէրեր թոփերն առջինները դարձած...
Ի. Գ.

Երևան, 9 յուլիս:

ՄԻՆԱՍ ԲԱՆԱԲԱՆԱՆՈՐ ՈՐԳԵՍՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵԱՆԻ ԲԱՆԱԲԱՆԱՆՈՐ ԼՈՒՍ ԵՒ ՆՐԱ ԳԱՏԸ (Նախկին խմբագրութեան)

Յունիսի 30-ին Ռոստովի հաշտարար դատարանների համախմբում (соединённых судов) քննուեցան Նոր-Նախիջևանի քաղաքացի Ս. Մինաս Բալաբանեանի դատաւար, որով պ. Բալաբանեանը մեղադրուում էր երգուեալ հաւա-

տարմատարի օգնական պ. Գէորգ 20-բարեանին բարբառանքի համար: Այս գործը քննուել էր Նախիջևանի 6-րդ քաղաքաւարի հաշտարար դատարանի սրահում: Գործի էութիւնը հետեւեալն է:

Անցեալ ամսուայ վերջում, Նախիջևանի կուրում պ. 20-բարեանը իւր բարեկամների ուրախ շրջանում, ընթերթի միջոցին, պ. Բալաբանեանի գործունէութեան մասին իւր կարծիքը յայտնելով, ասաց որ նա գող է: Գտնուեցան այդ ընկերութեան միջից մարդիկ, որոնք այդ խօսքը հասցրին պ. Բալաբանեանի ականջին, որը իւր հերթին դիմեց դատարան, մեղադրելով պ. 20-բարեանին բարբառանքի համար: Գտարանը քննելով այդ գործը, դրա մէջ բամբասական ոչինչ չգտաւ, որովհետեւ պ. 20-բարեանը պ. Բալաբանեանին գող ասելը չը հաստատուէր ոչ մի վկայութիւնով, այդ պատճառով էլ պ. 20-բարեանին ատարել կարող չէր կոչուել բամբասանք և պիտի հաշուէր իւրի վերաբերման ի բացաղայութեան (заочная оценка), որի համար, սենատի մեկնելով, պատժի չպիտի ենթարկուէր յանցանքին: Այդ պատճառով դատարանը արդարացեց պ. 20-բարեանին, իսկ պ. Բալաբանեանը անբաւական մնալով մեկից, բողոքեց նրա դէմ: Վերջապէս յունիսի 30-ին քննուեցան այդ աղմուկի գործը, որտեղ պ. 20-բարեանը, ըստ պ. Բալաբանեանի ցանկութեան, շատ վկաների ցուցմունքով, դուրս հանեց պ. Բալաբանեանի վրայ կատարած մի շարք տեղ գործեր, որոնք բողոքովն աւելորդ համարելով մանրամասն հաղորդելով թերթի էջերի սպութեան պատճառով, յայտնեմ արքան, որ դատարանը արդարացեց պ. 20-բարեանին:

Բայց որպէս զի ընթերցողին յայտնի լինի գործի էութիւնը, խօսեմ մի քիչ պարզ կերպով: Մենք ոչ պ. Բալաբանեանի և ոչ էլ պ. 20-բարեանի կողմ-նակից լինելով, պիտի նկատենք այն, որ դատի ժամանակ պ. Բալաբանեանը մնացել էր միայնակ (նրա փաստաբանը հիւանդութեան պատճառով ներկայ չէր). ուստի գեւ դատը չըսկած՝ կարելի էր դրելակել պ. Բալաբանեանի դրութիւնը, որը միայնակ սլախ կանգնէր պ. 20-բարեանի, վերջինիս պաշտպան փաստաբան Գորեկի և մի մեծ խումբ վկաների առաջ, որոնք ամենքն էլ պ. Բալաբանեանի հետ անձնական թշնամութիւն ունին:

Բալաբանի խօսակցութեան միակ աւարանն այդ դատն է. մէկը մեղադրում է պ. Բալաբանեանին և նրա ընկերներին՝ աղբատների փողերը վառնելուն համար, միւրը արգարաւորում նրան. բայց արդեօք մըն է ձիւշար: Այժմ մենք ամենայնաբար միջոցն ենք համարում թուելու պ. Բալաբանեանի գործերը՝ աչքի առաջ ունենալով անկողմնապահութիւնը միայն:

Պէտք է ճշմարտն ասել, որ պ. Բալաբանեանի մեր քաղաքի մէջ մտցած բարեկեցութիւններից (8 տարի է, որ նա քաղաքացի լիւ է) ոչ մէկը նրանից առաջ կողմ քաղաքացիներին տրած էր և ոչ մէկն էլ երբէք անկող կարող էր, թէկուզ ոչ թէ 8 տարի լինէր քաղաքացի լիւ, այլ 48 տարի: Բալաբանի օգտին նրա կատարած գործերը, քաղաքին վերաբերեալ ամեն բանի մէջ նրա ցոյց տուած մեծ եռանդը, նրա քաղաքի տնտեսութեան հմուտ լինելը, անհամեմատելի իրողութիւն է: Յիշենք անցեալից. շատ ժամանակ չէ անցել այն օրից, երբ Նախիջևանը իւր ներքին, փողոցների կեդրոնութեամբ, ցեխով և թշուառ լուսավառութեամբ, հրապարակի (քաղաքի) կատարեալ քառաւ լինելով և ամեն նային հակառակդական գրութեամբ այցելողի վրայ մի փութ արգարուած թիւն էր թողնում, աչքից ձգած մի գիւղի էր նմանում. եթէ մի օր անձրեւ գար, այդ անձրեւից առաջ կեղծ ցեխը մի շարքով էլ չէր չորանալ, և լիւս այն մարդու գլխին, որը այդ անձրեւից

խտայ դուրս կը գար տնից. եթէ ինքը ցեխի մէջ չմտար, բայց որ առանց կոշիկի տուն դառնար, կասէր «փառք Աստուծոյ»: Գեանքի անապատութիւնն էլ որ աւելացնէր սրա վրայ, — պատկերը լրացած կը լինի: Վախ նրան, ով երկուցիւն նոր միջնեւոյ յետոյ դուրս կընէր ար-նից, նա անպատճառ առանց շորերի, չապկով միայն տուն կը դառնար. եթէ այդ էլ քիչ է, մի լաւ ծեծ էլ կուտէր, իսկ գրողանի փողը սրկանալէ համար էր: Տողերիս հողաւ Նախիջևանի բնակիչներից շատ ծերերից չէ և յիշում է, թէ ինչպէս այն ժամանակները սոսկ մարգագետնութեան լուրիւ էին պղտուում քաղաքում, իսկ գողութիւնը ամեն-նորից հաւատարկ բան էր գարձել: Մարտերից այդ ամենը և համեմատելով ներկայիս հետ, դուրս բերենք թէ ինչ գնացելով էր իւր կայ անցեալի և ներ-կայի միջին: Գ. Բալաբանեանը քաղաքացի լիւ ընտրուելով, հէնց աստիճան հասել նրա գործն եղաւ փողոցների քաղաքա-տակելը, շուկելը, մարքելը և գիւղերում լաւաբերների թիւը կը կրկնապատկուէր: Յիշենք Ս. Ստատուրի երկուցիւն շրջապիւր, թէ ինչպիսի կեդրոնութեան մէջ էր. այնտեղ էին ձգուած քաղաքի օտարական շները, կատուները, մի խօսքով մարդկանց կեդրոնութեան վայն աղտոյ էր, որին կից կանգնած էր մեր առաջ երկուցիւն: Յիշենք այդ բախում կանգնած ահապին երկայնութեամբ պողոտայ տարուայ խա-խուլ հին շէնքը, որին սեղալէր «պե-հասուն» էին կուշում, և որի մօ-տով մարդ օրը-ցերեկով վառնում էր անցնելու, և ասում էին թէ այդտեղ «միգրման աղէկները» (այսինքն շար ողկներ) են բնակուում: Յիշենք «ի-րանները» և «աղիթները» հին շինու-թիւնները, որոնց ամեն մի տղիւրը ըս-պանում էր անցնողի գլուխը պատելու: Եւ ահա այս ամեն սարսափելի շինու-թիւնների փոխարէն՝ այժմ մենք տես-նում ենք երկուցիւն բոլորով երկաթեայ շրջանակով պատած, մարուր, հիւան-դի պատեղ, որի միջով անցնելիս պատահում են շատուանների և որի խիտ ծառերի տակ հանգստանում են քաղաքի ծերերը և իրենց օրերը հա-շուկով օրհնում են հաստատուի ձեռքը: Տեսնում ենք տեղաւորի պարտիզը իւր հիանալի տեսքով, տեսնում ենք քաղա-քային պարտիզը և նրան կից քաղաքա-լին գեղեցիկ շինութիւններ, որի մէջ են հաստատուած քաղաքի երեք դպրոց-ները՝ քաղաքային (չորս դասարանական) Մարիամանց աղջկանց և Ալեքսանդ-րեան սղայոց դպրոցները: Սրա մօտ տեսնում ենք տաղաւայ թատրոնի նոր և գեղեցիկ շէնքը, որը գեւ պատրաստ չէ: Միւս ծալը տեսնում ենք Եկատերի-նեան աղջկանց գլխաւորները և այս ե-րեք մեծ և գեղեցիկ շինութիւնները ե-րկուսով դարձնում են գեղի լայն, հիւ-նայի տեղը ունեցող հրապարակը, որի մի մեծ մասով կտաքեր են անցնում, իսկ միւս փոքր մասը մեր քաղաքի հա-տարակութեան դրօշապատիկն է: Գիմնա-զիանց վերեւ, երկուցիւն առաջ, ինչպէս յայտնի է, Եկատերի II-ի արձանն է՝ երեսով դարձնում գէպի մեծ փողոցը: Տեսնում ենք շուկան բոլորովին մա-րուած ամենայն տեսակի կեդրոնութիւ-նից և ամեն մի միջերկրի ծախելու տեղը որոշուած, կարգի բերուած. իսկ առաջ շուկայում գլուխ կը կրկնուէր: Տեսնում ենք շուկայի խառնութիւնը նոր-նոր շի-նուած և հաւասար բարձրութեամբ, ո-րոնք առանձին վայելուչ տեսք են տա-լիս հրապարակին: Առաջ որ ծառը փո-ղոցներում հազուադիւրս բան է, այժմ ամեն մի փողոցում կարգով շարուած են բազմաթիւ ծառեր: Քաղաքից դուրս հիմնեց հասարակ անտառ, որից դուրս են հանում քաղաքի համար՝ ծառեր, այն-տեղ հաստատեց ծառատունկ, որը կո-չուեցաւ «Բալաբանեան». այստեղ հիմ-նուեցաւ քաղաքային հիւանդանոցը՝ շը-ջապատուած գեղեցիկ պարտիզով:

Մեծ փողոցով անցնելիս տեսնում էք ամենի տան առաջը առաջադրուած ծառ-կուած և առանց ուր կտրուելու հա-նում էր Ալեքսանդրեան հիւանդի օգ ու-նեցող յայտնի պարտիզը, որի տեղ ա-ռաջ ձոր էր և որի մէջ էին թափում ամբողջ քաղաքի աղբը և ձիաների կեղ-տատութիւնները: Գեանքի անապատութե-թիւնը վերջացաւ, սպանութիւնները չե-լուում, գողութիւնները քաջացան, փո-ղոցներում պահապաններն անապատ են, այնպէս որ եթէ ամբողջ գիւղերը մինչև առաւօտ ինչ փողոցում էլ լինեա, կեան-քը քանն է: Եւ եթէ այս ամենի վրայ աւելացնենք մեծ փողոցների էլէքտրա-կան լուսարարութիւնը և ձիաբարձ եր-կաթուղու գիծը, այն ժամանակ դուք կը տեսնէք Նախիջևանը եւրոպական քա-ղաքի տեսքով՝ մարուր թէ ներքուստ և թէ արտաքուստ և համեմատելով ան-ցեալի հետ, կը դարձանք, որ այսպիսի կարճ ժամանակամիջոցում այդպէս յա-ռաջադրուել է Նախիջևանը, չնորհիւ մի-միայն քաղաքացիական պ. Բալաբանեանի առանձին աշխատանքների:

Ահա, ընթերցող, ձեզ մի շարք բա-րեկարգութիւններ, որոնք դուրս են ե-կել պ. Բալաբանեանի խնայելի և հմուտ ձեռքից: Այս անուրաքանչեւ ճշմարտու-թիւն է: Փառք և պարծանք նրան և հաղոր շնորհակալութիւն: Նրա այս օգ-տուէտ գործերն արդէն նրան անմա-հացելին, և մենք շատ ցուում ենք, որ մի խումբ մարդիկ, իրենց պատճառ բանելով քաղաքի շահերի պաշտպանու-թիւնը և դրա հետ միացնելով իրենց անձնական ու թշնամական շահերը, դուր են եկել և ուզում են անցնել և հասա-րակութեան առաջ ձգել նրա փառքը: Մենք չենք կարող ուրանալ ընդ այս և այն, որ պ. Բալաբանեանը անմեղ չէ, այլ մեղաւոր է նրանում, որ սխալուելով ձեռք գործից Ռոստովի այն ահապին տան շինութեանը, որը պատճառ դա-րաւ այդքան տարօրէի ու զգգնութիւն-ներ: Այն, մենք ասում ենք, որ նա որ-խալուեց դրանում, և այդ ներքին է, ո-րովհետեւ առանց սխալի ոչ ոք կարող չէ ոչինչ անել. բայց արդեօք մըն էին այն ժամանակ այժմուայ հերոսները, պղ-քատայ ընկերութեան զգգն անդամ-ները, որոնք այժմ միայն մի-մի դադա-նակ ձեռներին բռնած, ընկել են Բալա-բանեանի վրայ տակով թէ՛ դու գող ես, որի հարամ են: Ինչու այն ժամանակ չըսողներն նրա դէմ, նրա պաշտի (գո-ղութեան) դէմ և լուկով. համաձայնե-ցան նրա հետ, իսկ այժմ, երբ անցել է մի քանի տարի և երբ այդ ժամանա-կամիջոցում յառաջ եկան միքանի պարոն-ներ և Բալաբանեանի միջև անձնական շահերի մի քանի ընդհարումներ, ար-կածներ, — որոնք տեղիք են համարում յիշել այդտեղ, բայց հարկաւոր ժամա-նակ կարող ենք առաջ բերել, — իսկ ա-յժմ, տեսնում ենք, երբ շարաւարտել այդ տունը կանգնեցաւ և նրա 32 թէ 33 հաղաբանոց տարեկան կապալաւուս դուրս եկաւ մի անպիտան և խաբարայ մարդ, միայն այժմ տեսնելը հասկացան արած սխալները (որովհետեւ այդպիսի գնով կապալաւուս ուրիշը չկար) և իրենց ար-գողացնելով ընկան Բալաբանեանի վը-րայ: Սկսեցին «Պրիւատիլիկի Կրայ» թեր-թում մինը միւսի յետեւից սպաղելու գա-նադան անվայել, հայհոյիչ և նայն իսկ մեղ հայերիս համար անհաճոյ թղթու-ցութիւններ, որի արդիւնքը եղաւ այն, որ մայրաքաղաքի ամենատարածուած ուսու թերթերից մինը գործի էութեա-նը բողոքովն անտեղեկ լինելով, մի-այն լուրերի վրայ հիմնուելով, գրեց իւր վերջին խօսքը, սկսեցնելով ամբողջ մեր հասարակութեան անունը: Նրանից յետ չմնաց նոյնպէս Թիֆլիսի մեր հայ թերթիկերը մինը, որը նոյնպէս ցոյց տը-ւեց իւր կորիճութիւնը (բրաւո):

Վերջացնելով մեր յայտածը և ուշա-գիրութեան անկողով վերադիւրս բաղ-բարութիւնները, մենք հաստատ կա-

Հարեւմտանի կայսրոսին».—«Berliner Börsen Couriers»-ը առաջին է հարեւրների նեղակա
մատուխի՝ կայսրուհու թալանիկի հարուստ ար
կաններով հնուարժեքի կեսերից կկարգադրե
թիւնը։ Գայսրոսին շնորհիւ իր անասման
ազգեցութեան, որ ունի իւր ամուսնու թագա
ւորութեան վրայ, դիվանագլուխ է իւր հայրենի
քի բաղձը։ 60-ական թուականներին իշխանու
թիւ թալանուհու, որ այն ժամանակ զորեղ է եղե
լ իսպ էր, աքսորուած էր բոլոր ազգականների
հետ սերելի իշխանանեղի և իշխանութենի
հետ կայսր Քիոդորոսից և Գոնգարի պալա
տում ապաստարան էր գտել։ Այստեղ թալա
նուհ առաջին անգամ ծանօթացաւ թագաժա
նուհ Մենելիքի հետ և երկուսի մէջ գարբիւն
մէ անխելի կհատ։ Բաղդն էլ ինքտ շուտա
վազանց սիրող արտուրը։ Մենելիք ու թալա
նուհ արդէն իրենց հարստանիքի օրը նշանակե
լ, պրծել էին, երբ յանկաճ լուր եկաւ Քիոդո
րոս թագաւորից, որը աքսորուածներին նորից
իր պալատին էր հռչակ, երաշխարութիւն
վերցնելով նրանց անվտանգ լինելուն, խառա
ցաւ վերադարձնել նրանց կայսրանանց ու
նախկին հարստանիքին։

Թիւն և ողորմածութիւն: Սիրահարները հետեւեցին Քեդորոսի հրուելին. բայց այս փրկողը արձգեց նրանց համար խիստ տխուր հետեւեցողութիւնը (Քեդորոսի) կրճատութիւնը սէր բարեբաւեց զէպէ թախտուն և նա ամուսնացաւ զերջինս հետ: Մենեղիքին էլ մը-խիթարեալ համար իւր աղջիկներէն մէկին կնուխեալ տուեց: Անա այսպէս թախտուն և զաւ կայսրուհի: Քեդորոսի մահաւանդ յետոյ, որ հետեւեց Մազաթալայի առման ժամանակ, այրի կայսրուհին շուտով ամուսնացաւ քաջ զինեալ Ուալդ Գարրիէլի հետ: Մի քանի ժամանակեց յետոյ՝ այս ամուսինն էլ ընկաւ սրտաբաղձում: Նրա հետեւեց ամուսինն եղաւ զհետեւ ծակէ Կիւրդուքը, Տիւրքի զորքերի զինաւոր հրամանատարը: Բայց որովհետեւ այս ամուսնութեան մէջ նա խիստ անբարձր էր, այդ պատճառով բաժանուեց նրանից և ամուսնացաւ Անգիւս նահապետի հետ: Բայց այս ամուսնութիւնն էլ անշնորհ էր: Յովհաննէս կայսրը ինչ-ինչ պատճառով հրամայեց Անգիւսին բաժնաւորել և ապա պատմեալ Այս անշնորհութիւններէ պատճառով թախտուն խիստ արժանեց և վանք մտաւ: Բայց նրա մէջ էր կեանքի նախկին սէրը վերածնեց: Նա միջնորդեց արքայիկայութիւն, որ իրեն թոյլ տրուի ազատուիլ իւր ուխտէն: Կեանքի մէջ մտնելու առաջին քայլն արեց կրկին ամուսնացաւ Այս անգամ նա ամուսնացաւ ոչ մի տիպարու հետեւեցող, բայց հարուստ անձնաւորութեան հետ. սակայն չկարողանալով սրա խոտութիւնները տանել, նա մօր խորհրդով թողեց մարդուն և փախաւ իւր եղբոր մօտ Եփրատի նահանգը: Այստեղ թախտուն 1882 թ. կրկին հանդիպեց իւր առաջին նշանածին՝ իւր հօրեղբոր որդի Մենեղիքին, որն այն ժամանակ ձօս-ի թագաւոր էր: Նրանց օրում նախկին սէրը բարեբաւեց հինց առաջին հանգիւման միջոցին և Մենեղիքն առաջարկեց նրան գնալ իւր պալատը: Մենեղիքն արդէն այդ միջոցին ամուսնացած էր և նրա ամուսին թագուհին թագուհուն իւր հակառակորդը պալատում երեւալ խիստ անախտ էր: Մենեղիքը բաժանուեց նրանից, որով և 35 ամանայ թախտուն 1885 թ. Մենեղիքի կինն և զաւ: Անա այնուհետեւ, փառք Եստուծոյ, նա այլեւ ոչ մի հակառակորդ չունեցաւ թէ սիրով մէջ և թէ դահի համար: Մենեղիքն առանց իւր կնոջ խորհրդի ոչ մի ձեռնարկութիւն չէ ըս-կրուած թախտուն բարձրաստակ, զեղեցիկ կայսրուհիով կին է, զէպէ համապատասխան զգալութեամբ, անկասկած և խիստ խելացի: Նրա մարմինը կենսամոնացել է, աչքերը խա-շար ու սեռեակ: հազնում է նա երկփայլան մողայով, բայց մեծ ճաշակով ու քննաւոր: Թեւ լիւրեն, զինն և ոտները չորքը կրում է ոսկեայ տպարանջաններ:

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ԳՐԱՆԻՑ, 15 յուլիսի, — Յուլիսի 14-ին, առ. ժամը 8-ին Գրանիցայ կայարանը ժամանեց Ռուսիայի թագաւորը թագաժառանգի հետ: 40 րոպէ կանգ առնելուց յետոյ՝ գնացքը մեկնեց Վարշաւա:

ՎԱՐՇԱՎԱ. — Յուլիսի 14-ին, օրուայ ժա-մը 2-ին և 33 րոպէին արքայական Ռուսիայի թագաւորն ու թագաժառանգը ժամանեցին այստեղ:

ԳԵՏԵՐԱՌՈՒԴ. — Պարտ-Արտուրում մը-տաղաւթիւն կայ ուղղափառ եկեղեցի հիմնելու:

ԳՐԱՌԻ. — Կապ-Հայտիկի հարգողում են, որ Կայսրապետի և Գաւառապետի տեղապարհ զորքերն անձնատուր են եղել:

ԳՐԱՌԻ. — Լաւրերի գաղափարն ընկիւ Բերտիլիւսին Պիկարի կողմէն գանգատ տուեց Գիւ-Պարի-Ղը-Ղամովի գէմ, մեղա-գրեալ նրան զգալութեան կեղծելում կամ կեղծումներն մանակեցում:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ. — Հեռագրումն, որ ամե-րիկական զորքերը Պախլոյում սկսել են ափ իջնիլ Պարտ-Ռիկո կղզում:

ՍԱՆ-ՖՐԱՆՑԻՍԿՈ. — Կառավարութիւնը մատուցում է հոնոլուլուն ամուսնութեղ կնոջը զարմանիլ խաղաղական օվկիա-նոսում և զօրանցիներ շինել ըրգաւթիւն զօրքերի համար:

ՎԵՆԵՍ. — Հրատարակում է կայսե-րական հրովարտակ, որով հրամայում է փակել սպայերտափ նաւաշէններ:

Դժարացի-հրատարակէ՝

ՍՊԱՆԿԱՐ ԱՊՈՆԴԱՆԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԵՄԵՐԱՆՈՒՅԱՆ ՄԱՐԿԱՏԱՐ ԳՆԵՃ-ՆԵՐ

Թիֆլիսից Բորժոմ մեկնում է № 7 գնացքը օրուայ 2 ժ. 30 ր. և հասնում է Բորժոմ կրկնուհան 7 ժ. 50 րոպ.:

Բորժոմից Թիֆլիս մեկնում է № 8 գնացքը զինքուայ 1 ժ. 44 ր. և հաս-նում է Թիֆլիս տաւառան 7 ժ. 33 ր.:

Լրացուցիչ ամսալստացային № 7 — bis գնացքը Թիֆլիսից Բորժոմ է մեկնում օրուայ 3 ժ. 30 ր. և հասնում է Բոր-ժոմ կրկնուհան 9 ժ. 20 րոպ.:

Լրացուցիչ ամսալստացային № 8 — bi գնացքը Բորժոմից Թիֆլիս է մեկնում զինքուայ 2 ժ. 50 ր. և հասնում է Թիֆլիս տաւառ. 8 ժ.

ԱՆԴՐՈՎԱՆՍԵԱՆ ԵՐԿԱՌՈՒԴԻ

Մարդատար գնացքը № 1 Բագուից Թիֆլիս մեկնում է օրուայ 4 ժ. 50 ր., հասնում է Թիֆլիս տաւ. 8 ժ. 26 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բագում առ. 9 ժ. 10 ր., հասնում է Բագում եր. 8 ժ. 47 ր.

Փոստային գնացքը № 3 Բագուից Թիֆլիս մեկնում է զին. 12 ժ. 20 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 6 ժ. 33 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բագում եր. 7 ժ. 48 ր., հասնում է Բագում առ. 8 ժ. 33 ր.

Մարդատար գնացքը № 2 մեկնում է Բագումից Թիֆլիս առ. 8 ժ. 20 ր., հասնում է Թիֆլիս և. 8 ժ. 22 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բագու եր. 9 ժ. 05 ր., հասնում է Բագու օրուայ 3 ժամին:

Փոստային գնացքը № 4 մեկնում է Բագումից Թիֆլիս եր. 8 ժ. 35 ր., ամուսն է Թիֆլիս առ. 9 ժ. 07 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բագու առ. 10 ժ. 57 ր., հասնում է Բագու առ. 5 ժ. 45 րոպէին:

ՈւՍՏԱՎԻՐԱՅԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐ:

1898 թ. մայիսի 1-ից մինչև 1898 թ. նոյեմ. 1 Թիֆլիսից Լ-ին հինգ տեղ ունեցող կապը մեկնում է առ. 9 ժ. 30 ր. զինքուայ է Միլիում և հասնում է Վլադիկաւկաղ միւս օրը եր. 7 ժ. 20 ր.: II-ը մեկ-նում է տաւառան 11 ժամին և զին-քում է Պատանոսում. հասնում է Վլա-դիկաւկաղ միւս օրը եր. 9 ժ. 20 ր.:

Վեյ անդ ունեցող Լ-ին հանրակապը (առանց զինքուայ) մեկնում է օրուայ 2 ժ. 30 ր. և հասնում է Վլադիկաւկաղ միւս օրը եր. 4 ժ. 35 ր. II-ը մեկնում է եր. 9 ժ., առանց զինքուայ, հասնում է Վլա-դիկաւկաղ միւս օրը եր. 11 ժ. 20 ր.:

Վլադիկաւկաղից հինգ տեղ ունեցող I կապը մեկնում է առ. 7 ժ. զին-քում է Միլիում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 6 ժ. 30 ր.: II-ը մեկ-նում է առ. 9 ժ. 30 ր. զինքուայ է Դու-դաւրում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը 7 ժ. 55 ր.:

Վեյ անդ ունեցող Լ-ին հանրակապը (առանց զինքուայ) մեկնում է եր. 5 ժ. 30 ր. և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 7 ժ. 25 ր.: II-ը մեկնում է եր. 9 ժ. և առանց զինքուայ հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 10 ժ. 55 ր.:

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՄՆԵԳԱՆՈՑ

ԵՆԿԱՐԵՐԱՅԱՆ ԲԱՃԱՆՄՈՒՆԵՐՈՎ (Սպորտի, Սպորտայա փողոց, № 64) (սեպտեմբեր 1-ից)

Հեռախոս № 230

Երթեկի հիւանդների ընհանուր ըն-դաւակութիւնն երկուշաբթի, չորեքշաբ-թի և ուրբաթ օրերը՝ ժամը 2—4 ցի-րեկը. վաղը հիւանդների կարողու-թեան համեմատ, մասնաւոր ընդունելու-թիւն՝ ամիսային օր՝ ժամը 8—10 առա-ւոտան — վաղը 2 ր.: Դիւքրոթիկ հի-ւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդուն-

ւում են զինքուայ և օրուայ ամեն ժո-մանակ, բայց այդ մասին առաջուց տե-ղեկութիւն պիտի ստուի. վաղը օրաշ-ում է ըստ դատարկութիւն: Չունեղները-ձրի են: Գին և կոլկիտիլ բաժան-մունք ընդունողները վաղը 1 ր. 50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուալիւրում համար. ծննդաբեր կանայք ըստան-մունքը մասնաւորը — 1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուալիւրում համար: Երկուշաբթի և երեքշաբթի օրերը հիւանդների զի-ղեր և նիւթեր առանում են ընդունելու-թեան ժամանակ ձրի: Չունեղների հա-մար 1-ական մահաձայլ է դրում խրա-բանիւր ըստանունքում, ուր անգուտը-ւում են նրանք տեսչի և նրա պ. պ. ընկերների առաջարկութեամբ ձրի:

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ Մ. ՄԿՐՏԵԱՆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1 ԶԳՈՐԱՅԻԷ ԿԵԼԵՈՒՄՆԵՐԻՑ !

ԱՌ ԴԱՄԱՅԱՎԱՆ

ՄՈՍԿՆԱՐՈՒԹԻՒՆԻ ՃՈՐԹԻՆԻ

Օ Ճ Ա Ռ

ԴԵՂԱԳՐՈՒ

Գ. Փ. ԻՐԿԵՆՍԻ

Ոչնչացում է մոտենել, արեւից այրում-քը, զեղին թծերը, կրկնաբեր, բշտիկնե-րը և աղբում է անբարձր քրտնալ զէմ: Առաջարկում է օրալստ արդարադի ա-նուշահաւ բարձր արտաւորութեան օճաւ:

Մի կտորի զինք 50 կ. 1/2 կտորից 30 կ.: Վաճառում է քոյր ամենալու զեղա-աներում և զեղառանային խոտութիւններ:

Գլխաւոր պահեստը քոյր Ռուսիայի հա-մար Գ. Փ. Իրքանի մօտ, Մոսկուայում Դեպոն Թիֆլիսում զեղառանային աղ-բանների աւաղի ընկերութեան, Եւ-րեմովի, պ. պ. Պոպովի, և Երմուկովի զեղառաններում:

(M.) 6751 24—10

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՄԱՆԵՆ ՀՈՐԵՆՈՐ

ԳՐԱՆԻՑՆԵՐ համար հարկաւոր են. տե-տուչ 12 գառով, տարեկան 1500 րոպի լուծիլ:

Ուտուցիչներ. մասնաւորապէս, ընդ-հանուր պատմութեան և ընդհանուր աշ-խարհագրութեան՝ բարձր գաղափարների համար շարաթիւսան 20—25 գառով. յատկացնելով համալսարանաւորների համար գաղափարն տարին 40 րոպի, իսկ միջնակարգ գաղափարաւորների համար — 30 րոպի:

Յանկայողները կարող են գինել հա-գարաճութեան, ներկայացնելով իրենց ուսման վկայագրերը:

Անգամ հաղարարութեան՝

Արտաշէն Գարրիէլիւսն. 2—2 (1068)

Լ. ՈՂԱՍ ԿԵՍԱՄԷ

ՀՐԱՏ. ԸՆԿ. ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՐ

ՀԵՆՐԻԿ ՍԵՆԿԵԼԻԶԻ

ՅՈՒ ԵՐԹԱՍ (QUO VADIS)

Վէպը, ներսի ժամանակից: Լեհերէնից թարգմ.

ՍՏ. ԼԻՍԻՅԵԱՆԻ:

(742 մեծագիր երես)

Գինը 1 ԲՈՒՐԼԻ 50 ԿՈՊ.

Դիմել՝ ТИФЛИСЬ, Армянское Изда-тельское Общество. 50—36

(2001)

Թիֆլիսի ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լոյս տեսու

ՄԱՐԿԱՏԱՐ (HOMO SUM)

Վէպ

Կրթաներէն բնագրից թարգմանից

ՍՏ. ՄԱՐԿԱՏԱՆՑ

428 երես, Գինը 1 ԲՈՒՐԼԻ

Դիմել՝ Армянское Издательское Об-щество в Тифлисе. 3—3 (1067)

ՔԱՅԻ ՀՈՏԱՒԷՏ ԿԵՕԼԵՐԵԱՆ ՄԱՆԱՆԵՒԻ

Վաշխարձ, կոտարկաղէս պարտաւոր ԲՈՊԵՐԱՐ պահարտաւոր համար, որ համար, համար և է ժամութեան կողմից զերապանցում է քոյր մասնաւորների: Ծախսու կայ ՄՄԵՆ ՏԵՂ. ԲՈՒՐԱՐ աւելի նշանաւոր վաճառարանների մօտ: (M) 9 3—1

ԺԵՆԵՒԻ ԺԱՄԱՑՈՑՅՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՅԻՆ

ՊԱՆԿԵՍՏ

ՕԴԵՍՍԱՅԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆԵՐ

Коблевская улица, домъ № 38, кв. № 11.

Ամերիկական սուր ժամացույցների մեծ պա-հանջը սահույց մեղ անմիջական յարաբերու-թիւնների մէջ մասնիկ հանրահաշակ ամերիկա-կան գործարանի հետ, որը անուն է հանել իւր ժամացույցների շքեղութեամբ և զիւղալիւնու-թեամբ. այդպիսով մենք հնարաւորութիւն ու-նինք այդ ժամացույցները, որոնք փոխարինում են և զփոխարինում են զանազանում խիւ-կան սուրից ժամացույցներից, փոխանակ 20 րոպիւր վաճառելու:

ՄԻՄԻԱՅՆ 11 ԲՈՒՐԼՈՎ

ԵՂԱՅՈՎ և ԲԵՆԵԼՈՎ

և, ըստ ջանկութեան ապագայի, իւր ազգա-նուան սկզբնաւորութեամբ ժամացույցի վերին խո-ւրի վրայ:

ՆՈՑՆՈՒՄ ԿԱՆԱՆՑ ԺԱՄԱՑՈՑՅՆԵՐԸ 1 Բ. ԹԱՆԿ:

Մեր պահեստից գործ թողնում իւրաքանչիւր ժամացույցի վրայ կայ կառավա-րութիւնից հաստատուած միւր պլանը, և 6 տարի ժամանակով գրաւոր երաշխա-ւորութիւն ենք տալիս ժամացույցների ճիշտ րանելում համար: Մեր ֆիրմայի երկա-րամեղ գաղութներ կառարկալիւս երաշխաւորում է, որ պ. պ. ապագայից հա-մարձակ կարող են ֆիրմային վերաբերել կառարկալ փոխաւորութեամբ: Ժամացույցի սպարիւնով է վերադիւր վաճառով մի քանի կանխավճար տալուպից յետոյ: Փրկել ժամացույցների գործարանային պահեստի Օդեսայի ըստմունքից ապագայից:

ՀԱՆԱԳԱՐ ՀԱՅՈՐԱՒ 2ԵՆ ՎԱՆԲՈՒՄ:

Հայտել՝ Одесское Отдѣленіе Женеваго Фабричнаго Склада часовъ, г. Одес-са, Коблевская улица, домъ № 38. Почтамтъ ящ. № 763.

(M) 76923 12—3

Տեսնելով, որ մեր առաջի ապագամ

„ԷՓԻՄԵՐՏԻ-ԵՐԱՉԱՐԻՐԻ“-Ը

ստացում է և ամեն կողմից պահանջ և կարտաւորութիւն է կրող-ւում, տարուայ յունուարին պարտաւորութեանց զիւր երկրորդ տնոյն յանձնել ապագայութեան:

«ԷՓԻՄԵՐՏԻ-ԵՐԱՉԱՐԻՐԻ»-ը, հայի անբաժան ընկերը լինելով կա-տարում է նրա համար «Ոսկի բարեկամ» պաշտօն. այս պատճա-ռով սկսող քաղաքապետակ և քաղաքակալմանի և միանպատակ կեանքի ամենահարկաւոր և օգտաբեր պահանջներով և մասնաւոր թշխա-կան ճիւղ նիւթերով հարաւորացնել և քոյրի համար յիրաւի «Ոսկի բարեկամ և ոսկի ընկեր» դարձնել. և այդպէս կրկնակի օգտաւե-տութեամբ մատչելի անել քոյրերին:

Դիւքը իւր ստուարութեամբն առաջի ապագայութեան կառարարին է. մի օրինակի զինք 2 րոպի 70 կոպէկ է:

Սրանով շտապում են յայտնել քոյրերին մասնաւոր մեծապատիւ նախապալար այն պարտններին, որոնցից շատերը հատուկ և շատերը գումարով նախապէս ցանկութիւն են յայտնել գնելու, թող բարե-հաճեն գնելը կանխիկ ուղարկել և զրքերը պատուով տալուալ:

Ապագայի՝ ոչ հատուկ և ոչ գումարով ոչ սրի չի ուղարկուիլ:

ԳՐԻԴՈՐ ԲԱՅԱՆՑ ՄԱՆԿԱՎՈՒՆԻ.

1059) 10—5

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Լոյս է տեսել «ԲԵՆԵՐԻԿ ՄԱՆԿԱՎԱՆ» կրո-պական ձայնագրութեամբ, որ յարմարեցրած է զաշա-մուրի վրայ նուազելու և երգելու համար: «Բնարկը» պա-րունակում է իւր մէջ 27 հատ մանկական ընալը եր-գեր, պարերգեր և աղօթքներ, որ Ս. Էյմիլիանի նախկին ուսումնական ժողովի կողմից ընդունուած է ի շարս յո-ւազոյն գաղափարների: Արտասահմանի հայ գաղութների խորին ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այս զիւրաւորաւե-րի եղանակով կազմուած երգարանի վրայ, որ վաճառում է Թիֆլիսի «Կենդանական գրաւաճառանոցում», պ. Յովհ. Սուրանանանի երաժշտ. մագալինում և ինձ մօտ: Ինձ զիւրաւորը բացի մեծ զիւղալից, նաեւ ճանապարհամար չին վաճառում: Հատով 1 ա. 50 կոպ., 50 օր. 1 ա. 20 կոպ., 100-ով գնողներին՝ 1 ա.: Յանկայողները պիտի զիւրեն այս հասցեով՝ «Միմֆիլոպոլ Դաղարոս քաւ. Յով-սէփեանց»:

(1038) 50—22

Типография А. И. Петрова, Голов. проспектъ, домъ № 12 Телефонъ № 387.